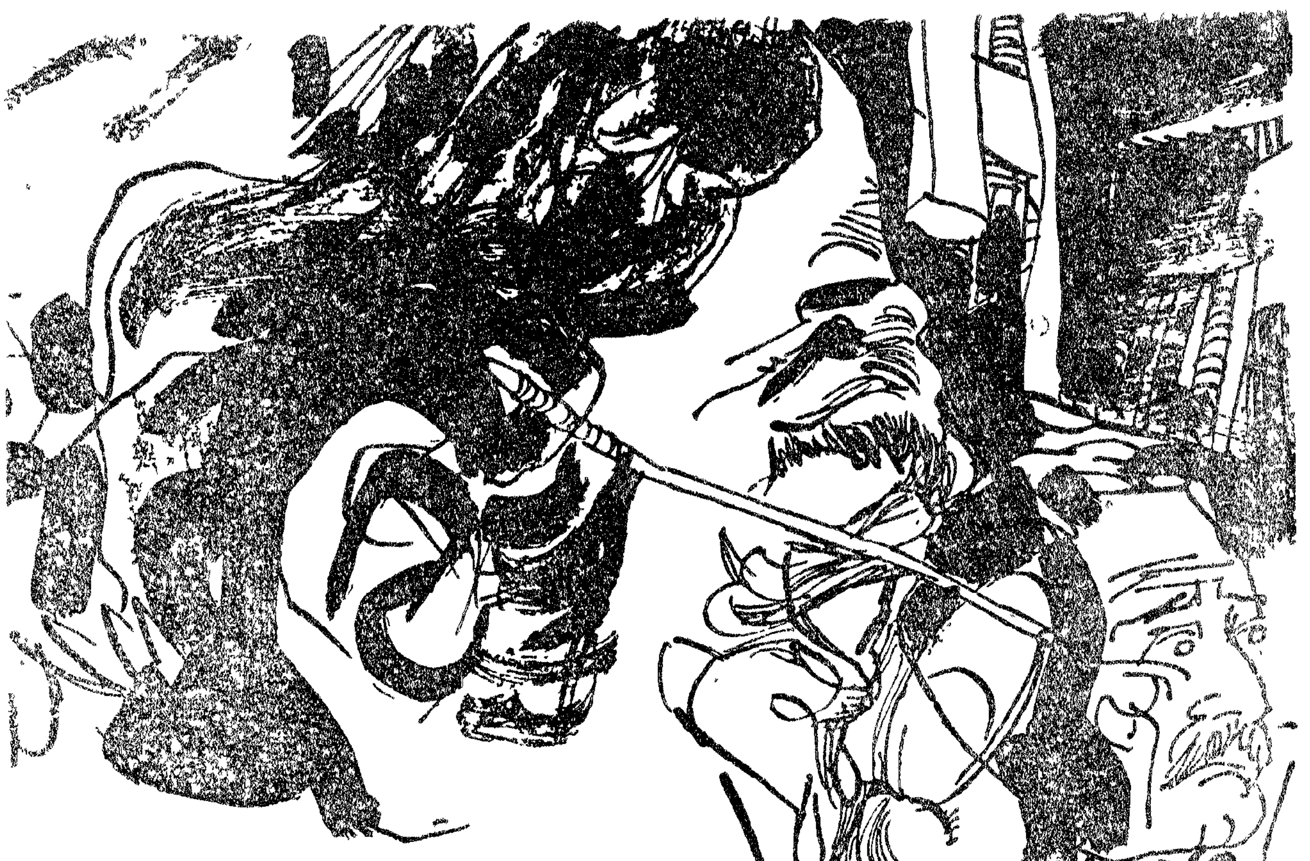

క్రళ్ళు తిరిగినట్టయినయి. గుండె గభాలునకొట్టుకుంది, ఆ మాటవినేటప్పటికి—అంత హఠాత్తుగా. ఎంత కోపంగా అన్నాడామాట!

దావిట్లో కిటికీ తలుపులు ఠపాలున మూసుకున్నాయి బయట తిన్నగా, గాలి సోగింది.

లక్ష్మీదేవిగారికి కొంచం కోపం కూడ వచ్చింది. నిన్నమట్టుకు నిన్నా ఇల్లాగే. తనేమంత తగనిమాట అన్నది గనుకను? నిన్నటి విషయాలు తలపుకొచ్చాయి. "పొద్దున్న మనకుక్క టైగరు గడ్డిమేటుఎక్కి దక్షిణపు వేపుగా తిరిగి అదేపనిగా ఏడ్చిందిరా. ఆవేపునించి వరద వచ్చేట్టుగా వుంది. గోనలేరు పొంగుతుందేమో. మనది అసలే పాత ఇల్లు. భయంగా ఉందిరా" అన్నది లక్ష్మీదేవిగారు. దానికి, వెంటనే "ఆ పిచ్చి కబుర్లన్నీ నా దగ్గర తీసెయ్యమ్మా. టైగరుకి పాలుపోసావా, లేదా? సాయంత్రం కావస్తోంది. షికారుకి తీసికెళ్ళాలి" అన్నాడు. ప్రసాదరావు. "ధర్మరాజుకి మల్లే ఆ కుక్క ఒకటేనీకు, వెంట ఎప్పుడు చూచినా, ఎక్కడికి కెళ్ళినానరే. సావకాశంగా మాట్లాడడానికి వీల్లేదు" అందిఆవిడ మామూలు ధోరణిలో. దాని కతను "మనుష్యులకంటే ఈ కుక్కే నన్ను బాగా అర్థం చేసుకుందనుక్కుంటాను" అన్నాడు, నోరు జారి. వెంటనే బాధ కలిగింది. మనస్సులో. ఆమాటఎవ్వరినన్నట్టూ? ఒకరిని ఉద్దేశించి అన్నమాటకాదది. అయినా అమ్మనే అన్నట్టుగాలేదూ? ఎంత తొందరపడ్డాను. అయ్యొయ్యో అనుకున్నాడు. తనమీద తనకి పట్టలేనంత కోపం వచ్చింది. కనుబొమ్మలు చిట్లించాడు. చటాలునలేచి గుమ్మంలోనించి వెళ్ళిపోయాడు. లక్ష్మీదేవిగారు నిర్ఘాంతపోయారు. అతని మనోబాధ లేమీ ఆ తల్లికి అర్థంకాలేదు.

గుమ్మం దిగగానే ప్రసాదరావుకి మనస్సునీరైంది. అమ్మని ఎంత బాధ పెట్టానా అనిపశ్చాత్తాప పడ్డాడు.

రాత్రిపడ్డతరువాత టైగరుముందూ, అతనువెనుకా ఇల్లు చేరారు. అల్లా వెళ్ళింది ఎందుకో, తిరిగి వచ్చింది ఎందుకోలక్ష్మీదేవిగారికి తెలియలేదు.

అది నిన్న సాయంత్రం వరుస.

ఈ వేళకి ఈవేళ ఇల్లా. అయినా ఇంత విడ్డూరంగా ఇదివరకు ఎప్పుడు జరిగింది?

మొన్నమా అంతే. ఆనాడూ అల్లాగే అనవసరంగా కోపం తెచ్చుకున్నాడు. "ఉద్యోగం వెతుక్కోటానికి వెళ్ళాలమ్మా. ఉద్యోగం దొరకగానేనిన్ను తీసుకెళతాను" అన్నాడు, ప్రసాదం. దానికి, ఉద్యోగానికి ఏం తొందరరా. నేను ఒంటరిగా ఎల్లా వుండను? ఏదో ఒక ఇంటి వాడవయితే

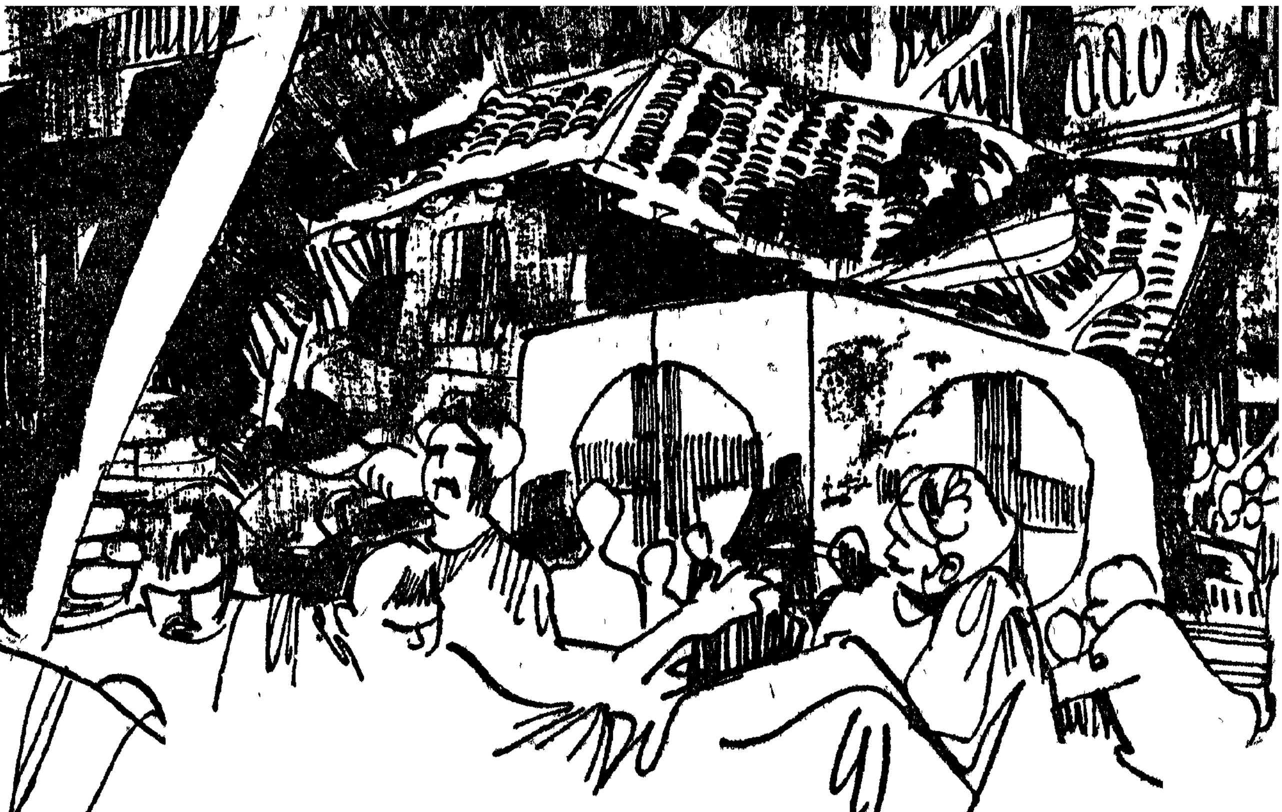

అసుర సంధ్య

కల్యాణ సుందరీ జగన్నాథ్

గాలి విసురికి తలుపులన్నీ కొట్టుకుంటున్నాయి. కాని తలుపులు మూయ బుద్ధికాలేదు లక్ష్మీదేవమ్మగారికి. తన బిడ్డ ఎక్కడో వస్తుంటే తన కందుకే భద్రత. ఆరోజు మధ్యాహ్నం....

నీ బాటికి నీవు ఎక్కడ తిరిగి వచ్చినా, నాకు ఇంట్లో తోడువుంటుంది.గదా!' అన్నది లక్ష్మీదేవిగారు. "నీకేమీ అర్థంకావటం లేదమ్మా" అన్నాడు విసుగ్గా. ఇందులో ఏముంది అసలు అర్థం కాకపోవడానికి. ఈమధ్య గ్రామానికి తిరిగి వచ్చినతరువాత విసుకు, కోపం ఎక్కువ అయినాయి వాడికి. ఏంచెప్పమా?

లక్ష్మీదేవిగారు ఆలోచిస్తునే ఉన్నారు.

కాని ఈవేళ అల్లాగాదే! అంతటితో తెమల లేదు విషయం. అతని ముఖం అంత బాధగా కోపంగా ఎప్పుడూలేదు. కనీసం అల్లా ఆవిడ ఎన్నడూ చూడలేదు. మనిషి అదోకమాదిరిగా అయిపోయాడు—పిచ్చివాడిలా. ఆ కళ్ళు బిత్తరిచూపులు! ఆ చేతులు వణకడం! "ఇక తిరిగిరాను" అని అంత ఖచ్చితంగా ఇదివరకు ఎప్పుడూ అనలేదే. ఎన్ని ఆశలు పెట్టుకుంది కొడుకుమీద! చదువుకుని వృద్ధిలోకివచ్చి, గొప్ప ఉద్యోగి అవుతాడని! వృద్ధాప్యంలో తనకి తోడుగా, నీడగా వుంటాడని! ఎన్ని కలలు కన్నది!

మనస్సులో ఆలోచనలు పొంగుకొచ్చినాయి. నా ఆశలు భగ్నమైతేపోనీ, వాడు సుఖపడితే చాలుగదా! నేను ఇన్ని సంవత్సరాలూ వాడి సుఖంకోసంకదూ పడిన యాతనఅంతా. వసువు కంకుమపోయిన తరువాత, వాడి ఒక్కడి ముఖంచూచి గుండె ఎంత నిబ్బరం చేసుకున్నాను! నా ఆశలూ, వాడి సుఖమూ అన్నీ, గంగలో కలిపాడు. అమ్మని వదిలేవాడుకాడే "అమ్మ, అమ్మ" అంటూ పలవరించేవాడు. ఇప్పుడింత నిర్లక్ష్యంచూపి వెళ్ళిపోయాడు! అమ్మ మీద ఆపేక్ష తగ్గిందా? లక్ష్మీదేవిగారికి ఆలోచనలు ఇంకా బరువెక్కినాయి.

వెనక, ఒకసారి, తన తమ్ముడు ఆదిశేషయ్యగారి ఇంట్లోనించి ప్రసాదం దెబ్బలాడి వచ్చేసిన రోజు మాట! తండ్రి పోయాక, కొన్నాళ్ళు మావద్ద వుండనిమ్మని, మేనల్లుణ్ణి తీసుకెళ్ళారు, ఆదిశేషయ్యగారు. అక్కడ అడ్డమైన చాకిరీ చేయించారు. అష్టకష్టాలు పెట్టారు. జరిగినవన్నీ అమ్మకి తెలియనివ్వలేదు, ప్రసాదం. అసలే స్వయంపాకం. మితభాషిన్నీ మేనమామకూతురు దుర్గ చాలా ఎగతాళి చేసేది. ఒకసారి వాళ్ళ ఇరుగింటి ఇల్లాలు మేనత్తతో "మేనల్లుడికి, మీ అమ్మాయినిచ్చి పెళ్ళి చేసి ఇల్లరికం పెడతారా? చాలా బాగుంటుందమ్మా. మీకూ ఒక్కతే సంతాయిరి" అంటే "అఁ! అందగా అందగా ఈ దిక్కుమాలిన సంబంధమే అందాలా? వీళ్ళనాన్న, మా మామగారి నోరు కొట్టి మా ఆస్తంతా కట్నాలూ, కానుకలూ అందేదుగదా. ఏంకట్టుకుపోయాడేం? మా నెత్తిని వీళ్ళనిబడేసి మరీ వెళ్ళాడు" అంది ఈసడింపుగా. ప్రసాదం విన్నాడు. తరువాత ఒకనాడు "పొలంలోకి వెళ్ళిరావాలిరా" అన్నారు శేషయ్యగారు. "అల్లాగే మామయ్యా. ఆకలేస్తూంది. భోంచేసి వెళతాను" అన్నాడు ప్రసాదం. "ఒళ్ళు కరగనివ్వవేమిరా?" అన్నారాయన. "భోజనానికి ఏమీ లోటు లేదు" అంది ఆవిడ. ఇల్లాదినదినగండంగా అల్పమైన మాటలతో కాలం వెళ్ళబుచ్చుతూ వచ్చాడు ప్రసాదం. ఒకనాడు తాను భోం చేస్తూ, శేషయ్య గదుకి

AGENTS FOR ANDHRA
ఆక్మి ట్రేడ్ ఏజన్సీస్
P. B. No. 116
విజయవాడ-1

ఒక ముద్ద కలిపి తన కంచం ప్రక్కగా పెట్టాడు. మేనత్తగారు చూచి తోక త్రొక్కిన త్రాచులా చరచర దగ్గర కొచ్చింది. "ఏమిట్రా ఇది. తల దూరకంతలేదు—మెడకొక డోలు అని, ఈ కుక్క ఒకటా, పైగా దండగ!" అని కసిరింది. ప్రసాదానికి కడుపు దేవినట్టయింది. కళ్ళనిండా నీళ్ళు క్రమ్మినయి. వెంటనే కంచం దగ్గర నించి లేచాడు. "మళ్ళీ నా జన్మలో మీగడప త్రొక్కను లేఅమ్మా" అన్నాడు. గంపెడు ఆకలితో సరసరా తన ఇంటికి బయలు దేరాడు. టైగరుకి, ఏదీ సరిగ్గా అర్థం కాలేదు. అయినా, తినే ముద్ద వదిలి, చెవులు ఆడించుకుంటూ కూడా వచ్చేసింది.

మండు టెండలు. దారిలో నీడైనాలేదు. ఒక్కొక్కచోట మంచినీళ్ళులేవు దాహానికి. కాళ్ళు బొబ్బ లెక్కేటట్టూ తిండి తిర్థాలూ లేకుండా నడిచాడు. సగందూరం వచ్చేటప్పటికి ప్రక్క పల్లెటూరులో చెరువులో నల్లకలువలున్నాయని గుర్తొచ్చింది. అమ్మకి నల్ల కలువలు ఎంతో ఇష్టం. బాలకృష్ణుడు ఇదే నీలంరంగునే ఉండేవాడేమో అని కూడా అంటూ వుండేది. అవి చూస్తే అమ్మ మనస్సు ఎంత పొంగుతుందో! దారి పెడద్రొక్కాడు. చెరువులో ఈది పువ్వులుకోసి కలువ ఆకులో పెట్టి పై తువ్వాలులో మూటకట్టి అమ్మకి తెచ్చి ఇచ్చాడు. ఆ కొడుకేనా వీడు? ఈనాడు అమ్మని వదలి వెళ్ళిపోయాడే!

లక్ష్మీదేవిగారులేచి బయట కొచ్చారు. ప్రొద్దు బాగా వాటాలి పోతూంది. ఆకాశంమీద నల్లని మబ్బు పట్టింది. మబ్బు క్రిందగా ఓ ప్రక్కన నీటి పక్షులు, నిమ్మళంగా, గుంపుగా, చక్రాకారంగా ఎగురుతున్నాయి. ఇంకో ప్రక్కన ఇంకా క్రిందిగా, తూరీగలు గుంపులు గుంపులుగా ఎగురుతూ, ఆడుతున్నాయి. "టైగరు" టైగర్ అని గట్టిగా పిల్చింది. ఉహూఁ! ఎక్కడా కని చూపు మేర టైగరులేదు. వాడు చాలా విసురుగా వెళ్ళిపోయాడు. టైగరు ఎప్పటిలా వాడికూడానే వెళ్ళిపోయి ఉంటుంది.

లక్ష్మీదేవిగారికి కడుపులో ఏమో తిరిగినట్టయింది. మానసికబాధ భౌతికంగా కూడా ఉన్నట్టని పించింది. వీధి అరుగుమీద కూలబడ్డది. దుఃఖము పొర్లుకొచ్చింది. చిన్నతనంలో వాడు చేసిన చేష్టలన్నీ జ్ఞాపకమొచ్చాయి.

ఒకసారి తండ్రి పోయిన క్రొత్తరోజుల్లో అది మేనమామగారి ఇంట్లోనించి కొడుకూ, తల్లీ తిరిగి వస్తున్నారు—వాళ్ళ ఇంటికి.ఆదిశేషయ్యగారి గేద దూడకి జబ్బు చేసింది. బ్రతకవిజచ్చే. బ్రతకదని అందరూ నిశ్చయించారు కూడాను. ప్రాణంపోక ముందే, వాళ్ళ చెప్పులుకుట్టే వెంకణ్ణి పిల్చి తీసి కెళ్ళిపొమ్మన్నారు, దూడని" దూడ ఇంకా కొన ఊపిరితో ఉందయ్యా" అన్నాడు ప్రసాదం కోపం మింగుతూ. "ఉంటేఏం, ఆ ప్రాణం వాడి దగ్గర యినా పోతుందిగా" అన్నాడాయన నిర్లక్ష్యంగా. ఇంకా తొక్క తీసెయ్యనున్న దూడని కదిపి తీసు కెళ్తుంటే, ప్రసాదం నిలవలేకపోయాడు. తల్లిని ప్రయాణం కట్టించాడు స్వగ్రామానికి. కాని ఈ జరిగిన దంతా లక్ష్మీదేవిగారికి తెలియనివ్వలేదు, కొడుకు—తెలిస్తే ఆ జాలిగుండె బాధపడుతుందని. అసలు ఆ మాటకొస్తే, తన తమ్ముడు ఏమన్నా అన్నా లక్ష్మీదేవిగారు వెంటనే మరిచిపోయేవారు. ఆవిడ స్వభావం అది. ఇంతకీ వీళ్ళు బయలుదేరేటప్పుడు ఎవ్వరూ వెంట రామాలేదు. కనీసం వాళ్ళపాలేరునైనా కూడా పంపలేదు. కాలి నడకనే పోదామన్నాడు ప్రసాదం. ఏమిటో కీచులాట జరిగిందిగదా మామగారితో. అందుకని ఆవిడ సరే అంది. అప్పటికి ప్రసాదం చిన్నవాడు — చాలా ఊరు దగ్గరగా వచ్చేటప్పటికి పాలకోడు దాటవలసి వచ్చింది. అది పంట కాలువ. ఒక బానెడులోతు కూడా సరిగ్గాలేదు, నీళ్ళు, ప్రశాంతి, నీటిక్రింద గులకరాళ్ళు, ఇసక. చిన్న పిల్లలు సహితం నీళ్ళల్లో నడిచిపోతారు— బోడె కడ్డంబడి. ఆ పిల్ల కాలువ దగ్గరికి రాంగానే లక్ష్మీదేవిగారిక్కి ఒళ్ళంతా వణికిపోయింది—భయంతో. నీటికేసి తేరి చూసి కళ్ళు రెండూ గట్టిగా రెండు చేతులతో మూసేసుకుంది. నీళ్ళలోమాత్రం ప్రాణంపోయినా అడుగు పెట్టనంది. ప్రసాదం గాభరా పడ్డాడు. ఒంటరిగాడు—పైగా చిన్నతనం తల్లి, భయంచూచి జాలి పడ్డాడు. "ఏమిటమ్మా" అన్నాడు. "అమ్మో! ఎంత లోతుఉందో చూడరా. మునిగిపోతాం. నీలంగా ఎంత లోతు భయంగా వుందిరా" అంది. ప్రసాదం చూచాడు. పైని ఉన్న అనంత ఆకాశం, మబ్బులతో సహా ఆ బానెడు లోతు నీళ్ళలోనూ అగాధంగా ప్రతిబింబిస్తోంది. ప్రసాదానికి నవ్వాలో ఏడవాలో తెలియలేదు. కాని అమ్మని దాటించాలిగదా! ఇదివరకెన్నడూలేని బాధ్యత వచ్చింది. ధైర్యం చేసుకుని అమ్మ చెయ్యి పట్టుకుని నీళ్ళల్లోనించి నడిపించాడు. కాలువ దాటిన తరువాత ఆవిడ కళ్ళు తెరిచింది. ప్రసాదం, "అమ్మా" అన్నాడు గొంతు వణుకుతూ. "ఇక నేను లేకుండా, ఎప్పుడూ ఇల్లు బయలుదేరకు" అన్నాడు బాధ్యతాయుక్తంగా.

అటువంటి చిన్ని తండ్రికి ఈవేళ ఇంత కోపం ఎట్లా వచ్చిందో తల్లికి అర్థం కాలేదు. మేన మామ విషయంతప్పేముంది ? అసలు మేనమామ మాట ఎప్పుడెత్తినా పసివాడికి కోపమేగదా! ఆ మాటకొస్తే కారణాలులేక పోనూ లేదు. ఒక్కొక్కటి లక్ష్మీదేవిగారికి జ్ఞాపకం వచ్చాయి. వాళ్ళ నాన్నగారుపోయిన సరిక్రొత్త రోజుల్లో పుట్టింటికి రమ్మని ఆదిశేషయ్యగారు పాలేరుతో కబురు పెట్టారు — లాంఛనంగా. వాళ్ళ ఇంటికి వెళ్ళిన తరువాత, వాళ్ళు ఎక్కి వెళ్ళిన, ఒంటెద్దు బండి బాడుగ కూడా వాళ్ళివ్వలేదు. అప్పుడు లక్ష్మీదేవి గారు కొడుకులాగు జేబులో పాత డబ్బాలోవున్న క్రొత్త కానులూ, అణాలూ తీసి లెక్కపెట్టి బండి వాడి కిచ్చింది. వాళ్ళ నాన్న బ్రతికివున్న రోజుల్లో తన దగ్గర, ఎప్పుడు క్రొత్త కానిదొరికి నా కొడుకు కిచ్చేవాడు — ముద్దుగా. అవన్నీ ఒక డబ్బాలో పెట్టి దాచుకున్నాడు. ప్రసాదం అప్పటికి చిన్నవాడేమో అవి కాస్త తీసేసుకునేటప్పటికి భావుర్మని ఏడ్చే కాడు.

బయట గాలి హెచ్చింది. మబ్బులు కొంచం దట్టమవుతున్నాయి.

లక్ష్మీదేవిగారు అదుర్దాగా బయలుదేరి, గ్రామంలో వాలుగు వీధులూ, పిచ్చి పట్టినట్టు

కిటికీ వచ్చింది. తన బిడ్డ కనిపించలేదు. మళ్ళీ వీధి అరుగుమీదనే కూర్చొబడిపోయింది.

అప్రయత్నంగా కొడుకు బాల్యం జ్ఞాపకం వస్తోంది—వాడి చదువు సంధ్యలు, ఆట పాటలు ఆనాడు — రాఘవరావుగారిలోగిలిగుమ్మంలో దసరా పాటలు పాడిన రోజు! పంతులుగారు భద్రయ్యగారు ప్రక్కనే నించుని వున్నారు. లక్ష్మీదేవిగారు దేవుడి గుళ్ళోనించి ఆదారినే వస్తూంది. బడి పిల్లలందరూ పాట లాపేసారు. అది కూడా గమనించకుండ "కొడుకులు కోడండ్రు కోమరొప్పగానూ...." అంటూ, దీర్ఘం తీస్తున్నాడు ప్రసాదం ఎవ్వరూ గొంతు కూడా కలపకపోవ టప్పటికి, అతను తలవంచుకుని సిగ్గుగా నవ్వారు ఎదురంగా అరుగుమీద ఖల్లి పడకకుర్చీలో కూచున్న వృద్ధుడు రాఘవరావుగారు కూడా చూసినవ్వ నవ్వారు. లక్ష్మీదేవిగారు, అక్కడే కొడుకుని కావిలించుకుని, తల నిమిరి "సిగ్గు పడకురా నాయనా. అమ్మను, నేనున్నాను.గదా" అని ధైర్యం చెప్పి ముద్దులాడదామనుక్కుంది. అప్పుడే ఇంట్లో నించీ బయట కొస్తున్న రాఘవరావుగారి కొడుకు, ఆమె చూపుచూచి "మీ అబ్బాయా అమ్మా?" అన్నారు. అతను బయటకు రాగానే అరుగులక్రింద కూచునివున్న బిళ్ళా బంట్రోతులులేచి వినయంగా నిలబడ్డారు. ఏదో సభకి అధ్యక్షత వహించమని అడగడానికి బయటవూరునించీ వచ్చిన పెద్ద మనుష్యులు వంగి నమస్కరించారు, ఆయనకి. ఆయన, కాలేజీలో పెద్ద చదువులు చదివి గొప్ప సర్కారు ఉద్యోగి అయ్యాడు. పండుగకి స్వగ్రామానికి, సపరివారంగా వచ్చాడు. పంతులుగారితో మాట్లాడాడు. లక్ష్మీదేవిగారి కుటుంబం విషయంగా, ఆమె భర్తగారి రాచకీయ ప్రయత్నాలూ, ఆస్తి వ్యయం, వగైరా.

ఆనాడు పుట్టింది ఆవిడకి ఆ కోర్కె. తన ఒక్క కొడుకు కూడా అంతటి విద్యావంతుడవ్వాలి. అంత గొప్ప ఉద్యోగిఅయి, ఇంతటి హోదావాడు కూడా అనుభవించాలి. విద్యావంతుడై, అందరి మానమన్ననలకూ పాత్రుడవ్వాలి. అది ఒక్కటే ఆశ, తన జీవితంలో అంతకుమించిన కోర్కెలేదు.— వేరే ఏది ఎల్లాగైనాసరే వాడికి విద్య చెప్పించి తీరాలి. భగవంతుడిదేభారం. "తెలివైన వాడండీ కుర్రాడు, వృద్ధిలోకి వస్తాడమ్మా" అన్నారు భద్రయ్యగారు. ఆవిడతోనూ, రాఘవరావుగారి కొడుకుతోనూ......"మీ ఆశీర్వాదం" నాయనా అంది లక్ష్మీదేవి.

ఆ ఆశలవల్లనేగదా అల్లాంటి ఏర్పాట్లు చేసింది. లేకపోతే ఏమయిపోను! ఇప్పుడు అన్నీ సఫలమయ్యాక, ఈవిధంగా విడిచి వెళ్ళిపోడం ఏమిటి? వాళ్ళ మామ మాట తను ఎత్తకుండావున్నా బాగుండేదేమో. కాని ఎల్లా అప్రస్తావనే లేకుండా వుండడం? ఊం! బాగా ఆలోచిస్తే శేషయ్య మాత్రం ఏమంత క్రిష్టుడు. ధనాశపరుడే. వివరాలు మనస్సులో మెదిలాయి—కొన్ని. ఆ పడమటి ఆవుని గురించి తను చేసిందేమిటి? ఆవుని మేపమని లక్ష్మీదేవిగారిక్కడంపారు—శేషయ్యగారు. వీళ్ళ ఇంటి కొచ్చాక చక్కని నందిలాంటి కోడెదూడ పుట్టింది, ఆవుకి. దూడకి 8 మాసాల వయస్సు వచ్చేటప్పటికి, రాఘవరావుగారు పోయారు. ఆయన పేరుతో ఆబోతుగా అచ్చు వెయ్యడానికి రాఘవరావుగారి ఇంట్లో వాళ్ళు ఈ కోడె దూడని కొన్నారు. వాళ్ళు కొన్నప్పుడు దూడ ఇంకా పాలైనా వదలలేదు. లక్ష్మీదేవిగారు ఆవునీ దూడనీ వేరు చెయ్యనంది. అందువల్ల అచ్చువేసి దూడని తిరిగి వీళ్ళ ఇంట్లోనే కట్టేసారు. పాలు సాంతంవదిలిన తరువాతగాని, దూడని తిరిగి పంపలేదావిడ. ప్రస్తుతం తన కొడుక్కి తనకీ ఈ ఎడబాటు ఎవ్వరు చేసారో! ఆ మాటకి గుండె ఝల్లుమంది.

అన్నట్టూ, మేనమామ, ఆవు మాట ఏమయింది? సరి. రెండోసారి ఆవు చూడితో వుండగా "శేషూ పిల్లవాడు చిక్కిపోతూన్నాడు. పాలూ పెరుగూవాడికి అవసరం వస్తాయి. ఏదో ఒక ధరకట్టి ఆవుని నావద్దనే వుంచండిరా. తోలికెళ్ళవద్దు" అంది లక్ష్మీదేవిగారు. అందు కాయన "మొదటి దూడని 250 రూపాయలకు అమ్మాముగదా ఇప్పుడు చూడితోవుందిగదా. కడుపులోవున్న దూడకి 250 రూపాయలు ఆవుకి 400. అంతా 650 రూపాయలు ధర కట్టాడు.

పైగా ఆ రెండోసారి పుట్టిన కోడెదూడకి ప్రక్క ఎముకలలో ఒకటి తక్కువ. ఇంటి కీడు అన్నారు తెలిసిన వాళ్ళు. ఒక బీద బండివాడు విధిలేక కొనుక్కున్నాడు, ఆ దూడని. ఆవు కూడా ఆ తరువాత నల్ల కప్పువేసి క్షీణించుకొచ్చింది.

> లైసెన్సు లేని సైకిల్ ఎక్కి వెడుతున్న కుర్రవాణ్ణి పట్టుకొని కేసు వ్రాసుకొంటున్నాడు పోలీసు.
>
> "పేరు"
>
> "అవధానం శంకరయ్య"
>
> "అడ్రసు?"
>
> "నెం. 37, మెన్ రోడ్.
>
> "వయస్సు?"
>
> "దాదాపు 50 సంవత్సరాలు"
>
> "ఇదిగో అబ్బాయ్, తమాషాగా ఉన్నదా? నీకు 50 ఏళ్ళేమిటి"
>
> "నాకు కాదండి. నే చెప్పిన వివరాలన్నీ ఈ సైకిల్ యజమానివి. నేను ఎరువు తెచ్చుకుని తొక్కుతున్నానండి."
>
> టి. సుధాకర్ (వెంకటగిరి)

అటువంటివాడు ఆదిశేషయ్యగారు. ఎంతవరకూ తన ఆయుష్యు తన ఆరోగ్యమేగాని మేనమామ ఎటువంటి వాడయినా తల్లి కనేం చేసింది? తనమీద ఎందుకీకోపం? ఒక్కటే ఒక్క కొడుకు వైధవ్యంలో వార్ధక్యం సమీపిస్తుండగా ఇల్లా ఒంటరిగా వదిలి వెళ్ళడం ఎవ్వరు భరిస్తారు! ఎంత ఆపుకున్నా లక్ష్మీదేవిగారికి దుఃఖము ఆగలేదు.

లేచి వీధిలోకివచ్చి వెర్రిగా చూసింది. "భగవంతుడా, చేతిలో ఊతకి ఒక కర్ర ఇచ్చావు. తిరిగి లాగుకున్నావా?" అంది ఏడుస్తూ. చేతులు జోడించి పైకి ఆకాశంకేసి చూసింది.—భక్తితో. ఆ చూపులో వెయ్యి పూజలున్నాయి.

బయట గాలి పెద్దదయింది. గాలిలో ఉధృతం వేగం హెచ్చినాయి. చినుకులు ఆరంభమైనాయి.

కన్న కొడుకు. లేకలేక దేవుడికి మొక్కులు మొక్కి కనినవాడు—ఏమైపోతున్నాడో! దుఃఖం తోనే ఇంట్లోకి వెళ్ళింది. గాలి విసురికి తలుపు లన్నీ కొట్టుకుంటున్నాయి. కాని తలుపులు మూయ బుద్ధి కాలేదు. తన బిడ్డ ఎక్కడో తడుస్తున్నాడు తనకెందుకీ భద్రత.

కిటికీలోంచి వాడి మేజా మీదికి జల్లుకొడుతూంది. వాడి కాలేజీ పుస్తకాలన్నీ తడిసిపోతున్నాయి. వెళ్ళి ఆ కిటికీ మటుకు మూసింది.

ఎంతెంత ఆశలతో ఈ కాలేజీ చదువులు చదివించింది. ఏడవ క్లాసులో మార్కులు బాగా వచ్చాయి. భద్రయ్యపంతులుగారు "కుర్రాణ్ణి పైకి చదివించండమ్మా" అన్నారు. ఎల్లాగో స్కూలు ఫైనల్ వరకూ గట్టెక్కించింది. ఘనతగా పాసయ్యాడు. "ప్రసాదం యోగ్యుడమ్మా పైకి చదివించాలి" అన్నారు భద్రయ్యగారు పట్టలేని తృప్తితో—లక్ష్మీదేవిగారిఇంటికొచ్చి. లక్ష్మీదేవిగారి హృదయం పొంగిపోయింది. కాని మరుక్షణం "డబ్బు" అంది. "మా జరుగుబాటు మీకు తెలుసుగదా?" అంది తిరిగి. "బుద్ధిమంతుడమ్మా డబ్బుకి ఏదో ఏర్పాటు చెయ్యాలి మరి" అన్నారాయన లేచి వెళ్ళిపోతూ "పోనీ ఆదిశేషయ్యగారేమి చెయ్యలేరా?" అన్నారు తిరిగి, ఆయన మాట స్ఫురించి లక్ష్మీదేవిగారు తలా చెయ్యి అడ్డంగా వూపారు. "అబ్బెబ్బె! అది బ్రహ్మకలంటి! వాడికీ వీడికీ ఒకళ్ళపొడ అంటే ఒకళ్ళకి గిట్టదు—ఉప్పుకి నిప్పు. మా తమ్ముడు అండా, ఆదరణా వీడు ఒప్పుకోడు గదాండీ" అంది నిరాశగా. ఆ! చిన్న తనవు పట్టుదలలులెండి. వాటికేంగాని. అయినా డబ్బుకి ఎల్లా సర్దుబాటు చేసినా వాడికి తెలియవల్సిందేముంది? ఇన్నాళ్ళూ మీరెల్లా కష్టపడింది ఎల్లా చదివించిందీ వాడికి తెలుసునా ఏమన్నానా? చెపితే వాడికేమి అర్థమవుతాయి? పసివాడు. అయినా ఈ ఆలోచనలన్నీ వాడికి పెట్టకండి. వాడు వృద్ధిలోకివస్తే సంతోషిస్తాను. డబ్బు విషయం ఏదో ఏర్పాటు చేదాం. చేసి తీరాలి" అని వెళ్ళిపోయారు పంతులుగారు.

ఆ సంవత్సరం విశ్వవిద్యాలయం ఉన్న పట్టణంలో కళాశాలలో చేరాడు—ప్రసాదం. హాస్టలులో సీటు దొరకలేదు— లక్ష్మీదేవిగారు కొడుకుని వదలి

ఉండలేకపోయింది. అదీ ఒంటరిగా. దగ్గరవేఉండి కొడుకికి అన్నా పాలనా చూస్తూ స్వయంగా వంట చేసి పెడదామని బస్తీలో చిన్న కాపరం పెట్టింది, ఆవిడ

ఆ కాపురపు రోజుల్ని విన్నటిలాగు అనిపించింది, ఆ పాత ఇంట్లో కూలబడివున్న లక్ష్మికి.

ఆ బస్తీలో తెలిసినవాళ్లెవరూ లేరు, లక్ష్మిదేవిగారికి. ఒక విధమైన భయం కూడాను. అసలు వచ్చేటప్పుడే—గోదావరిమీదకి రైలు రాంగానే "అబ్బాయి, గంగమ్మ గోదావరికి అప్పగారుటరా. ఆగంగనీళ్ళు అందుకని ఈ గోదావరి నీళ్ళకి చూపిస్తే పొంగుతాయిటరా" అంది. కాలేజీలో చదువడానికి, ఆ బండి

అసురసంధ్య

లోనే ప్రయాణం చేస్తున్న ఆడపిల్ల ఒకతె ఫక్కున నవ్వింది. లక్ష్మిదేవిగారు నొచ్చుకుంది.

ఇంటికి తిరిగి వచ్చేస్తూ, "భగవంతుడు నాకు ఆడ పిల్లల్ని ఇవ్వలేదురా. నా అదృష్టం. నాకు ఒక్క పిల్ల గనక ఉన్నట్టయితే మీ నాన్న దాన్ని కూడా ఇల్లాగే, కాలేజీలో చదివించేవారు, ఖచ్చితంగా. దాంతో అదీ ఇలాగే తయ్యారయ్యేదిసుమా! నాకు నువ్వు ఒక్క ముక్క చాలురా" అంది ప్రసాదరావుతో.

ప్రసాదానికి మాత్రం, కాలేజీకి వచ్చినప్పటి నుంచి ఆలోచనలు పెంపైనాయి. తన ఉపాధ్యాయులతో పరిచయాలు వృద్ధిచేసుకున్నాడు. అనేక పుస్తకాలు, విమర్శలూ చదువుతూ వచ్చాడు. కొన్ని నిశ్చయాభిప్రాయాలకి వచ్చాడు. కొడుకులో వచ్చిన ఈ మానసిక పరిణామము అమ్మకి తెలియదు.

ఋతువులు గడుస్తున్నాయి. ఒకనాటి సాయంత్రం "గుళ్లో హరికథ ఉందట, వెళ్తాను" అంది లక్ష్మిదేవిగారు. "నాకూ ఏమీ తోచటంలేదు. నైగ

(46 వ పేజి చూడండి)

రుని తీసుకుని నేనూ అల్లా వెళ్ళి తిరిగి వస్తాను" అన్నాడు ప్రసాదరావు

అప్రయత్నంగా లెక్చరర్ నారాయణగారి ఇంటి వేపు మళ్ళినాయి కాళ్ళు. ఆయన టెన్నిస్ ఆడుకోడానికి క్లబ్బుకి వెళ్ళారుట. చదువుకుంటూ పడక కుర్చీలో కూచునిఉన్న శ్యామల చెప్పింది. శ్యామల నారాయణగారి చెల్లెలు. ప్రసాదం సహాధ్యాయిన్నీ. ఆ రోజు దేవుడూ, వేదాంతం విషయం తర్కం వచ్చింది. దేవుడు సర్వే సర్వత్ర ఒక్కడే అని నిశ్చయాని కొచ్చారు, శ్యామలా, ప్రసాదమున్నూ.

తిరిగి ఇంటి కొచ్చేటప్పటికి లక్ష్మీదేవిగారు కూడా వచ్చేశారు. "ఒరే! ఈవేళ కథ వినడానికి గరుత్మంతుడు కూడా వచ్చి గుడి స్తంభంమీదకూచున్నాడురా. అల్లా రెక్క విదిపాడు. ఇన్ని నీళ్ళు క్రిందబడ్డాయి. స్నానంచేసి కూడా వచ్చాడల్లే వుంది. ఎంతో భక్తి అనిపించింది నాకు" అంది అమ్మ ఆశ్చర్యంగా, గడ్డం క్రింద చెయ్యి ముడుచుకుని.

వెర్రి అమ్మ అమాయకురాలు. పాపం. అనుకున్నాడు. ప్రసాదం—జాలిగా "ఏం పిచ్చమ్మా! ఇంకా నీకు ఈ పిచ్చి నమ్మకాలు పోలేదు. ఆ గద్ద ఎక్కడో తడిసివచ్చి ఉంటుంది" అన్నాడు పైకి.

"దేవుడి విషయం ఇంత నిర్లక్ష్యంగా మాట్లాడతాడేమిటి?" అనుకుంది బాధగా, మనస్సులో, లక్ష్మీదేవిగారు.

ప్రసాదానికి పాఠాలు గడచినకొద్దీ శ్యామలతో పరిచయం హెచ్చవుతూ వచ్చింది. కష్టం సుఖమూ ఆమెతో ముచ్చటిస్తుండేవాడు. శ్యామల అర్థం చేసుకుని ఆదరణ చూపింది.

ఆవిడు వీళ్ళ బస్తీ కాపురం ఎలాగుందో చూడ్డానికి ఆదిశేషయ్యగారు వచ్చి మకాం వేశారు. వచ్చినప్పటినుంచీ ప్రసాదాన్ని ఒక కంట కనిపెడుతూనే వున్నారు — అసలే చుక్కెదురాయె. "కాఫీలు, టీలూ జబ్బు వస్తువులు. పాట్నల్లోఉన్న బలం అంతా పంచదారా పాలూనూ" అంటూ కాఫీలో రెట్టింపు పాలు చక్కెర కలిపించేవారు. ప్రసాదానికి ఆకాఫీ హాలాహలంలాగనిపించేది" ఇది కాఫీయా? ఇందులో కొంచం నుగ్గు బియ్యం వెయ్యక పోయావూ. పాయసమన్నా అవునుగా" ఛ, ఛ కాఫీ వాసనేలేదు. ఎల్లా త్రాగడం?" అని విసుక్కునేవాడు. ఆఖరుకి ఈ పానీయాలు త్రాగలేక హోటలుకి వెళ్ళి పోయేవాడు కాఫీలకు. అది ఏ మాత్రమూ బాగుపడే లక్షణంగా కనిపించలేదు, శేషయ్యగారికి. వ్యాయామం, శరీరానికి అత్యంవసరంఅని, తెల్లవారుజామున ప్రసాదాన్ని లేపేసి, దండాలూ బస్కీలు తియ్యమన్నారు. రాత్రి పొద్దుపోయే వరకూ నిద్ర లేకుండా చదివి, సాయంత్రం ఆటలాడివచ్చిన ప్రసాదానికి లేవడం కంటకంగా వుండేది. శేషయ్యగారికి ఆ బద్ధకం పనికరాదు ప్రసాదం కాలేజీ లెక్చరు నోట్సు అతి తీవ్రంగా తిరగేసుకుంటూంటే సృష్టి అంతా 7 అక్షరాలలో వుందిరా. సరి గమ పదని,అని సంగీతమూ ఉపన్యాసమూ మొదలెట్టేవాడు.

కాని,ఆదిశేషయ్యగారి జులుము, ప్రసాదం అంతగా పట్టించుకోలేదు—మనస్సులో.

పగలు ఏదో వేళలో శ్యామల కనిపిస్తుండేది. అతన్ని చూడంగానే వెలిగిన శ్యామల ముఖం

అసురసంధ్య

(28 వ పేజీ తరువాయి)

హృదయపూర్వకంగా శ్యామల పలుకరించిన మైత్రి, గురుసన్నిధిలో అతనివేపు చూసిన పిరికి చూపులు తన స్వగృహంలో అన్నగారితో సహా అతనితో వాదించిన బుద్ధి కుశలత—ఏమేమో జ్ఞాపకాలు వచ్చేవి నిద్ర వేళలకి. ఆ మధుర స్మృతుల పరిమళాలలో తృప్తిగా నిద్ర పట్టేది—ప్రసాదరావుకి

అది కాలేజీలో మూడవ సంవత్సరం. పరిక్షలూ, పాఠాలూ, క్రీడలూ, చర్చలూ వగైరా కళాశాల వాతావరణపు కార్యక్రమాలతో ప్రసాదానికి రోజులు గడుస్తున్నాయి. అతనికి, విశ్వమంతా సౌందర్యమయంగా కనిపించింది. తీర్చి చెప్పలేని మాధుర్యం హృదయాన్ని ఆవరించింది. తన శ్యామలని చూడనంతసేపూ మనస్సు బాధగా వుండేది. పరిచయం ప్రేమగా పరిణమించింది.

ఉద్యోగం దొరికిన తరువాత అమ్మకి శ్యామల విషయం చెప్పవచ్చు. ఇప్పుడు తొందరేమిటి అనుకున్నాడు, ప్రసాదం. అయినా చెప్పినా అమ్మకి అంత సానుభూతి రాదు, చదువుకున్న పిల్లలమీద. శ్యామలని అమ్మ అర్థం చేసుకున్న తరువాత విషయం చెప్పవచ్చు. అమ్మకి మాత్రం ఈ పరిస్థితులేవీ ఛాయా మాత్రంగా కూడా తెలియవు.

ఆఖరు సంవత్సరం, లేత వేసవిలో, పరీక్షలు నెగ్గి, ఉద్యోగి అయిన తరువాత వివాహ మాడతానని శ్యామలకి ప్రేమతో వాగ్దానం చేసాడు. ప్రసాదం. శ్యామల ఆరోజుకోసం బ్రతికివుంటానంది.

ఎండలు ముదిరినాయి. యం. ఏ. పరీక్షలు కూడా అయిపోయినాయి. రోజులు గడిచినాయి. ఫలితాలు వచ్చేసాయి. ప్రసాదం ప్రథమ శ్రేణిలోనే ప్యాసు అయ్యాడు. ఉద్యోగాన్వేషణ మొదలెట్టాడు. లాభంగా లేదు.

ఒకనాడు తల్లి ధైర్యం చెసుకుని "బాబూ! మనం వచ్చిన పని అయిపోయింది,గదురా. ఇంకా ఎందు కిక్కడ అనవసరంగా మనం. వృధాగా ఇంటి బాడుగ ఇచ్చుకుంటూ. గ్రామానికి వెళ్ళిపోదాం. అక్కణ్ణించే నీవు ఉద్యోగానికి ఉత్తరాలు వ్రాయ వచ్చుగా" అంది.

ప్రసాదానికి భయం వేసింది. శ్యామలని వదలి దూరంగా వెళ్ళడం ఎల్లా? తొందరలో ఉద్యోగం వెతుక్కోవాలి. అవును అమ్మని గ్రామంలో వదిలి పెట్టి, అవసరమైతే ముఖ్య పట్టణంవెళ్ళి పెద్దలని కలుసుకోవాలి. బరువుగానే "సరే" అన్నాడు.

ప్రయాణంనాడు శ్యామలకి వీడ్కోలు చెప్పాడు ఏకాంతంగా, దైవ సన్నిధిలో.

తుదిసారి తనూ, శ్యామల కలిసి చదువుకున్న కాలేజీ ఒక్క మాటు చూచి పోదామని వెళ్ళాడు. కాలేజీ ఆవరణఅంతా నిశ్శబ్దంగా, నిర్మానుష్యంగా వుంది — ఆ మిడి మిడి ఎండలో మర్రిచెట్లలోనించి కబోది పక్షులు వ్రేళ్ళాడుతున్నాయి. లెక్చరు హాలు ఎదురుగా తెల్ల గన్నేరు చెట్టు ఆకులన్నీ రాల్చి మొండిగా నించునివుంది. ఆ దిశ కొమ్మల కొనల పువ్వులు గుత్తులలోనించి, అపుడపుడూ, శబ్దం లేకుండా ఒకొక్క తెల్లటి పువ్వు క్రిందికిరాలి పడుతూంది—అశ్రు బిందువులా.

ప్రసాదం కాళ్ళీడ్చుకుంటూ ఇంటికి తిరిగి వచ్చాడు. ఎండలు చల్లారినయి. నీడలు చీకటిలో కరిగిపోయే వేళకి రైలు కదిలింది.

ఆ అమాయకపు అమ్మకి ఇవ్వేవీ తెలియవు గ్రామం తిరిగి వచ్చిన తరువాతనించీ ప్రసాదం అదోకమోస్తరుగానే ఉన్నాడు. ఇంటి వ్యవహారాలు, విప్పులంగా చెబుతూంటే, అతను వినే ధోరణిలోవున్నట్లుగానే లేడు. లక్ష్మీదేవిగారికీ ధైర్యం రావడం లేదు, కొడుకు మౌనం చూచి. "ఏమిటీ మార్పు తండ్రీ నీలో?" కాని ఆ ప్రశ్న ఆమె నోటినించి బయటికి మాత్రం రాలేదు.

ఆఖరుకి ధైర్యం చేసుకుని ఈనాటి సాయంత్రం గదా, కాస్త ప్రస్తావించింది—ఇంతలో ఇల్లా, వద్దని వెళ్ళిపోయె. బయట వర్షం బాగానే కురుస్తూంది. కాని ఆవిడకి గాలి కూడా సోకడంలేదు. అసలు ఈ వేళ కలహం, ఎల్లా వచ్చిందో బలవంతంగా గుర్తు తెచ్చుకుంటూంది, లక్ష్మీదేవిగారు

"ఉద్యోగం విషయం నేను స్వయంగా వెళ్ళి చూచుకోవాలమ్మా. ఇక్కడేవుంటే, దొరికే టట్లుగా లేదు" అన్నాడు ప్రసాదం మధ్యాహ్నం కాఫీ అయ్యాక — కాస్సేపటికి. "ప్రసాదం నువ్వు ఇలా

పరువు ప్రతిష్ఠలు గల పెద్దమనిషి ప్లీడరుగారి సహాయంతో వీలునామా తయారు చేస్తూ, అందులో తన ప్రత్యేకమైన అభిమతాన్నొకదాన్ని ఇరికించవలసిందని కోరాడు. పెద్దమొత్తాలు తనకు అప్పు పెట్టిన నలుగురు స్నేహితుల పేర్లు ఉదహరిస్తూ తన మరణానంతరం వాళ్ళే తన శవవాహకులుగా ఉండాలని ఆ కోరిక.

"అదేమిటి? వాళ్ళెందుకుండాలి?" అని ప్లీడరుగారి ప్రశ్న. "పాపం! ఇంతవరకూ పడిపోకుండా నన్ను మోసుకొస్తున్నారు. ఆఖరి ప్రయాణం కూడా వాళ్ళే చేయించేస్తే మంచిది."

వి. శివరామయ్య (బాపట్ల)

పాస్ అయ్యావని, మీ మామయ్యకి ఏనుగ నెక్కి నంత సంతోషంగా వుందిరా" అంది ఆవిడ. ప్రసాదరావు పట్టించుకోలే. ఆమె తిరిగి "నువ్వింత విద్యావంతుడవయి, వృద్ధిలోకి వస్తావని, వాడు......" అంటూండగా,

"ఏం ఎదురు చూస్తున్నాడా ఆయన ?" అన్నాడు ప్రసాదం, విసుగ్గా.

"కాదురా, కనకవర్షం కురిపించాడు" అంది. ప్రసాదం తెల్లబోయాడు. కొంచెం తేరుకుని "ఆయన డబ్బుతోనా, నాకు చదువు చెప్పించావు? ఎంతపని చేసావమ్మా! నేను కాలేజీలో ఉన్నప్పుడు క్రొత్తరోజుల్లో ఎన్నిసార్లు నిన్ను అడిగాను కూడాను మామయ్యగా. ఫరవాలేదురా, నగలు అమ్మేను అన్నమాట తప్ప రెండో మాట చెప్పవలు తివే!" క్రొత్త స్వరం అన్నాడు—ఎదురుగా శూన్యంలోకి చూస్తూ.

లక్ష్మీదేవిగారికి తన ముద్దుబిడ్డ ఎందుకింత బాధపడుతున్నాడో తెలియలే.

మరి కొంచెంసేపాగి "మరి అపుడే నాతో ఎందుకు చెప్పలేదు ?" అన్నాడు. అమ్మ మౌనం.

మరి కాస్సేపాగి "దీనికి ఎంత వడ్డీ వేసాడు?"

"వడ్డీ లేదురా" అంది లక్ష్మీదేవిగారు కొంచెం తొందరిల్లి. "వాళ్ళ దుర్గని నీకిచ్చి పెళ్ళిచేసే ఏర్పాటుమీద" చిరునవ్వు కళ్ళతో.

"ఆ!" అన్నాడు ప్రసాదం వెర్రిగా, ఆశ్చర్యంగా. కొంతం సేపటికి గొంతు వచ్చింది పెళ్ళగించుకొని "ఎవ్వరి ఏర్పాటు ఇది?"

"నేనూ, మీ మామయ్యారా. లేకపోతే, ఇన్ని వేలు ఎల్లా ఖర్చు పెడతాడు? ఊఁఅకే. అందులోనూ మీ మేనత్త తెచ్చిన ఆస్తే ఎక్కువ వాళ్ళకి. ఆవిడా ఆ ఆశవల్లనే, నీకోసం, వాణ్ణి ఇల్లా ఖర్చు పెట్టనిచ్చింది"అంది పరవాలేదుగదా అనుకుంటూ.

ప్రసాదంనోట ఐదుల రాలేదు. ఒక విష స్వప్నంలో స్వరాలలాగు వినిపిస్తున్నాయి, కన్నతల్లి మాటలు.

"అంతా నీ మేలుకోరే గదురా!"

"ఆ! నామేలా! ఎంత ఘోరం జరిగింది" ప్రసాదానికి తల తిరుగుతూంది.

ఆ వెర్రితల్లికి ఇంకా ఏమీ అర్థం కావడం లేదు. "మరీ....ముహూర్తం ఎప్పుడు పెట్టమంటావురా?" ప్రసాదానికి స్పృహ వచ్చింది.

"ఇదిగో ఇప్పుడే !" అన్నాడు ఛటాలునలేచి "ఇక తిరిగిరాను" అని వెంటనే వెళ్ళిపోయాడు, అంతే.

ఇదీ జరిగిన కలహం. ఇప్పుడంతా స్ఫురణకొస్తూంది. బయట గాలి వాన ముందయింది. దక్షిణాన్న గోపలేరుపొంగి గట్లు తెంచుకుని వూళ్ళోకి వచ్చింది. చిన్న ఇండ్లవాళ్ళూ!, పల్లపు ఇండ్లవాళ్ళు పెద్ద ఇండ్లల్లోనూ మేడల్లోనూ దాక్కున్నారు.

లక్ష్మీదేవిగారిఇల్లు వూగిసలాడుతూంది. రెండు తలుపులు విరిగిపడిపోయినాయి. లక్ష్మీదేవిగారు అల్లాగే కూర్చునే ఉండిపోయింది. పొంగి పొంగి దుఃఖం వస్తోంది.

భద్రయ్యగారి కొడుకు తడిసి ముద్దయి వచ్చాడు. అతన్ని చూడంగానే ఇంకా ఘోరున ఏడ్చింది, లక్ష్మీదేవిగారు. "నా కొడుకు ఏడీ?" అంది వెర్రిగా. బలవంతంగా వాళ్ళ ఇంటికి తీసుకుపోయాడు అతను, ఆవిడ్ని సగం స్పృహతో తీసుకెళ్ళినంత. అతికష్టంమీద జరిగినదంతా చెప్పించుకోగలిగారు భద్రయ్యగారూ, ఆయన కుటుంబమున్నూ. "వాడు బాగున్నాడంటారా?" అంది దీనంగా. "అంత బొత్తిగా చిన్నవాడా అమ్మా. ఏం భయంలేదు వాడికి. మీరు నెమ్మదిగా వుండండి" అన్నారు, భద్రయ్యగారు "వర్షానికి ఎక్కడా తడిసిపోవడం లేదుగదా!" అంది. పోతూన్న మతిని చిక్కపట్టుకుంటూ "ఎక్కడైనా దాక్కొకుండా వుంటాడాండీ. వాడి సుఖము వాడికి తెలియదూ" అన్నాడు భద్రయ్యగారి కొడుకు. "చాలు బాబూ! వాడు సుఖంగావుంటే" అంది. క్షణికమైన కాంతి కళ్ళల్లో మెరిసింది. వెంటనే తలవంచుకుని కూచుంది గోడని ఆనుకుని.

రాత్రి అంతా ఉరుములు మెరుపులతో వర్షం నిర్విరామంగా.

లక్ష్మీదేవిగారు నిబ్బరంగా చూడ్డానికి ప్రయత్నిస్తూంది, దగ్గర నించున్న ప్రతివాళ్ళని "నా ప్రసాదం బాగున్నాడంటావా తడవకుండా?" అంది ఆశగా.

భద్రయ్యగారి దొడ్లో బాదం చెట్టు విరిగి, ఎగిరింది గాలిలో. చిన్న ఇండ్ల కప్పులు విరిగి నీళ్ళల్లో తేలిపోతూన్నాయి. వీధుల్లో పల్లాల్లో నీళ్ళు రొమ్ములోతు వచ్చినయి. ప్రతికి ఉన్న పశువులన్నీ ఈదుకుపోతున్నయి. భద్రయ్యగారు, ఆయన కొడుకూ బయటకి టార్చి లైట్లు వేసి చూస్తూ ఇటూ అటూ తిరుగుతూ నీళ్ళల్లోనించి వచ్చే వాళ్ళని వేదుకుంటున్నారు—ధైర్యం చెబుతూ.

బయట వర్షం నిలబడి కురుస్తోంది. లక్ష్మీదేవిగారు సొమ్మసిల్లిపడిపోయింది. ఏడుపు రావడం లేదు.

సూర్యోదయానికిముందే గాలి ఆగిపోయింది. వర్షం తగ్గింది. నీళ్ళల్లోనించి కూడా మనుష్యులు ఈదుకుంటూ, నడుస్తూ గాబరాగా తిరుగుతున్నారు.

తూర్పారే వేళకి భద్రయ్యగారి కొడుకు, బయటనించి పరుగెత్తుకుంటూ వచ్చి "అమ్మా, అమ్మా" అని అరిచాడు. లక్ష్మీదేవిగారు ఖంగారుపడి లేవబోయింది "బాబూ వాడు బాగున్నాడటనా? ఏ ఊళ్ళో వున్నాడు ?" అంది మతి లేకుండా, వెనక్కి కూచోబడిపోయింది, వెంటనే. "అదుగో మన ప్రసాదాన్ని చూచాను. మీరింకా మీ ఇంట్లోనే వున్నారనుకొని అక్కడికి వెళ్ళాడుట" నిలువుడులోతు నీళ్ళల్లోనించి ఈదుక్కుంటూను—వాళ్ళంతా చెబుతూంటేనా!" అన్నాడు వగరుస్తూ.

'ఆ! ఆ! ఏడీ నా తండ్రి తిరిగి వచ్చాడా! అమ్మ దగ్గరికి వచ్చాడా? నాకు దిక్కుందా? తడికాదా బాబూ, చూచావా ?" అంది లక్ష్మీదేవిదృష్టి అతనిమీదనే నిలపడానికి ప్రయత్నిస్తూ.

"అదిగో చూడండి, బయటికి, ఆ పెద్ద రోడ్డుమీద" అన్నాడు బయటికి వేలులు చూపిస్తూ గుమ్మంలోనించి, "అదిగో, ఆ కారు కనబడదంతే తెల్లది? ఆపైని రెండు గీతలులేవు నిలువుగా అడ్డంగా ఎర్రని—అది—అందులో అదండీ—అదిగో. తడిసిపోయి ప్పైగరు, కూడా పరిగెట్టడంలే? కారు కూడా. ఆ కారు, దాంట్లో వున్నాడు ప్రసాదం. నేను పోవాలి కూడా" అన్నాడు.

గబ గబ షర్టు వేసుకుంటున్నాడు. "ఆ కారులోవున్న పర్కారు డాక్టరుని అడిగాను. మీ ఇంట్లోకి వెళ్ళంగానే ఇల్లు విరిగి దూలం కాళ్ళమీద పడ్డదట. కంటికి కూడా ఏదో తగిలినట్టుగా వుంది. కాళ్ళు రెండూ తీసెయ్యాల్సివస్తుంది అన్నారు డాక్టరు. ప్రాణభయంలేదు. ఆస్పత్రికి పోతూంది కారు" అని వూపిరి తిరగకుండా చెప్పి పరుగెత్తుకుపోయాడు—బయటికి. ★

ఒక గురువుగారి ఇంటిలో మరచెంబు పోయింది. గురువుగారు ఇల్లంతా వెతికి శిష్యుడికి తెలుసేమోనని అడిగారు.

గు : ఏరా శివయ్యా? నా మరచెంబు కనబడటంలేదు. నీవు చూశావురా?"

శి : అదేనాండీ! మీరు రోజూ మంచినీళ్ళు త్రాగుతూ వుండేవారు.

గు : అవునురా అదే.

శి : మొన్న నాకు మంచినీళ్లు కూడ యిచ్చారు ఆ చెంబొండీ.

గు : మరేరా అవును.

శి : తేలుకుడితే చిల్లిపడిందని నన్ను మాటించుకురమ్మని పావులా యిచ్చి పంపారు. ఆ మరచెంబేనాండీ.

గు: నన్ను చంపక. ఆ చెంబేరానీకు తెలుసా?

శి: ఆ చెంబయితే నాకు తెలియదండీ గురువుగారూ.

కస్తూరి సుబ్బారావు (సికింద్రాబాదు)